

DAGENS FRÅGOR

Remissdebatt 1959

Det var inte bara det ur pressläktardörren makabert framvällande kabelknippet som vid årets remissdebatt gav en indikation att televisionen kommit för att stanna i den svenska riksdagen. Den publik som befolkade de stundtals ganska glest besatta läktarna hade mer än någonsin känslan att sitta i död vinkel, att tjuvlyssna till en förkunnelse avsedd för ett annat, vidare och måhända fåkunnigare auditorium. Upprepning av argument är i och för sig inget nytt i politiken; fastmer är det ett omtyckt och understundom inte helt verkningslöst stilmedel i debattens estetik. Men den som tvingas åhöra ett mer eller mindre ordagrannat upprepande av samma anföranden två gånger i följd frågar sig om andra statsmaktens följsamhet till televisionens tittarfrekvenstabeller inte gått för långt. Det var icke blott medlemmar av konstitutionsutskottet och läktarhabituéerna som kände en smygande *malaise*, den gjorde sig allmänt förnimbar i korridorer och sammanbindningsbanor.

I andra kammarens ekonomiska debatt avtecknade sig för den som förmodade låta budgetteknikens paraferalia gå in genom det ena örat och ut genom det andra efterhand allt klarare den aktuella motsatsställningen mellan å ena sidan dem som kapitulerat inför statsutgifternas automatiska ansvällning som inför ett skräckinjagande hemligt vapen och å den andra dem som likt herr Hjalmarson och hans

parti gått i ställning, grävt ned sig och står beredda att slåss till priset av förluster. Till någon verklig principdebatt på denna punkt kom det väl ändå aldrig i denna kammare. Det måste för en äkta politiker som herr Sträng kännas spöklikt att se sig för varje år glida allt längre ut i den finansteoretiska teknikens nebulosavärld.

Mången som känt behov av tröst inför en rad av orostecken, som på sistone hopat sig vad gäller möjligheterna till en effektiv borgerlig samling inför 1960 års stora kraftmätning, hade åtskillig sådan att hämta i herr Ohlins klara utspel mot centerpartiledaren. I vändningar, vilkas oförmedlade hederlighet kom herr Sträng att hyssjande vifta med pekfingret ställde herr Ohlin herr Hedlund inför frågan, om han ville medverka till ett regimskifte i samband med 1960 års val eller om han hyste planer att sedan pensionsfrågan med eller utan lottens hjälp vore ur världen återknyta den oheliga alliansen med socialdemokratien. Detta är givetvis den för borgerligheten centrala frågan i dagens läge, vid sidan av vilken alla aktuella besvär med kungs- och samuelssöner måste te sig efemära.

Hr Hedlund svarade härtill som hr Hedlund brukar. Följaktligen visste ingen mycket mer än förut. Glidningarna måste emellertid ha tett sig mer än vanligt oroande för antikoalitionsmännen inom partiet; måhända hade även uppresta lokalombudsmän haft sitt att säga, skakade av vad det mot

marken lagda örat haft att registrera ute i valkretsarna. Hursomhelst fann herr Nilsson i Skegrie det för gott att innan det blev afton den andra dagen stå upp och deklarerar, att påståendena att partiet hans sidas pensionsreformerna på nytt ämnade träda i koalitionen med hr Erlanders parti saknade varje grund. Qui vivra verba.

Under tiden hade första kammaren för första gången på åtskilliga år förstått att demonstrera den särart, som grundlagstiftarna tänkt sig men den pågående författningsutredningen funnit så litet av. Statsministern, som för dagen helt lämnat hr Sträng i sticket med oppositionsledarna i andra kammaren, föreläste om den sociala balansen enligt Galbraith. John Kenneth Galbraith är en amerikansk national-ekonomisk professor, som skrivit en underhållande och icke så litet skarp-sinnig bok om Överflödssamhället och dess vedermödor. Galbraiths tes, väl känd för denna tidskrifts läsare (se nr 1 detta år, s. 54) kan ju i korthet sammanfattas så, att det är fel att producera lilafärgade personbilar och att med en uppsjö av energi och kostnader försöka pracka dem på folk som egentligen inte vill ha dem, samtidigt som man låter gemenskapsnyttigheterna — vägar, skolor, post, vattenrening o. dyl. — förfalla genom knuslighet med allmänna medel. Denna teori kan synas såsom måttskuren för hr Erlanders nuvarande knipa, och det framgick med all önskvärd tydlighet vilken framträdande plats denna stimulerande lektyr intar i statsministerns aktuella tankevärld. I vilken mån det Amerika som varit utgångspunkten för Galbraiths resonemang låter sig jämföra med dagens svenska samhälle med dess långt drivna offentliga in-teckning av medborgarnas inkomster och dess alltmer utpräglade statsmonopolisering av kapitalmarknaden är dock en annan fråga.

Ett definitivt steg åter mot det överhushmässiga tog kammaren även genom herr Bohemans jungfrutal om försvar och finanser, elegant i formen, förkrossande i den mognade erfarenhetens sakliga tyngd. Det kan inte hjälpas att statsministerns försök att klappa sin före detta förtroendeämbetsman på axeln och försäkra honom att han nog skulle bli klokare bara han blev varm i kläderna klingade ihåligt.

Utrikespolitik talade endast hr Cas-sel, som lämnade en gedigen översikt över Östersjöproblemet och de ryska trevarna att engagera de nordiska länderna för att göra Östersjön till ett slutet hav. Det finns dessvärre alltför många tecken på att det inte blir sista gången frågan kommer att vara aktuell i den svenska riksdagen.

Pacta sunt servanda

Centerpartiets motion om besparing av försvarskostnaderna torde med ganska god rätt ha betecknats som årets mest uppseendeväckande. Ett drygt halvår efter det att 1958 års försvarsbeslut sett dagens ljus i den demokratiska enighetens tecken har centerpartiet ifrågasatt, huruvida icke mot bakgrund av det statsfinansiella läget en av överenskommelsens principer »borde i viss utsträckning revideras».

1958 års försvarsbeslut innehöll som bekant bl. a. en bestämmelse om att kostnaderna för försvaret med hänsyn till den tekniska utvecklingen skulle tillåtas öka med 2,5 procent per år. Vidare förutsatte man, att kompensation skulle lämnas för uppkommande löne- och prisstegringar. Försvarsmi-nistern har på den senare punkten preliminärt räknat med ett anslag på 60 milj. kr. men kommer att i en särskild proposition senare ta ställning härtill. I sin motion räknar centerpar-

tiet med att prisnivån skall vara »täm-
ligen fast» och att några medel därför
icke skall behöva tas i anspråk. Om
prisstegringar ändå inträffar, säger
man emellertid, skulle medel »kunna
erhållas genom en stramare hushåll-
ning med andra anslag på försvarets
huvudtitel». Uppenbarligen har man
sedan insett det vådliga eller föga ge-
nomtänkta i en sådan skrivning. På
annat sätt kan knappast den dementi
uppfattas som hr Hedlund låtit utsända
genom TT. Han betonar, att om pris-
stegringar trots allt inträffar och mot-
svarande besparingar icke kan göras
utan att överenskommelsen åsidosättes,
bör regeringen begära ett tilläggsan-
slag. Och därmed är det väl att för-
moda, att hela denna sorglustiga epi-
sod är över — i vart fall för center-
partiets riksdagsgrupps vidkommande.

I betraktande av hr Hedlunds skynd-
sam utfärdade kommuniké ter sig den
uppfattning i frågan, som deklarerats
av det ledande centerpartiorganet
minst sagt oroväckande. Skånska Dag-
bladet (7/2) har uttryckligen sagt
ifrån, att de 60 miljonerna kan sparas
in på de övriga försvarsanslagen. »För
den som något känner till det svenska
försvarets organisation står det klart
att om den rätta viljan finnes går det
att spara 60 miljoner och mycket mera.
— Försvaret får inte vara helig mark
bara för att det är en angelägen sak.
Det får inte bli så att militärerna bara
begär och vi vackert betalar därför att
det inte anses populärt att neka för-
svaret pengar.» Vad är meningen? Är
det tidningens avsikt att desavouera
samtliga demokratiska partier i vårt
land, centerpartiet inberäknat? Skulle
den »rätta viljan» att spara, där så kan
ske, inte ha funnits hos den riksdag,
som med undantag av en handfull kom-
munister och några radikalpacifistiska
socialdemokrater, fattade beslut om
vårt försvars utformning under de
närmaste åren, och som tvingades till

drastiska rationaliseringar? ÖB:s för-
slag skars ned till alternativet Adam.
Borrationaliserandet av fyra regemen-
ten och två flygflottiljer ur vår freds-
organisation torde — om inte förr —
ha gjort militärerna pinsamt medvetna
om att man sällan får vad man begär.
Skånska Dagbladets tal om möjligheten
att inom försvaret kunna spara 60
milj. kr. och »mycket mera» leder när-
mast tanken till ett senkommet be-
klagande av att vårt försvar inte fick
sin utformning i enlighet med ÖB:s
förslag Bertil. Skillnaden mellan Adam
och Bertil var kostnadsmissigt i ÖB:s
utredning 65 milj. kr. för budgetåret
59/60. För de båda efterföljande bud-
getåren steg skillnaden ytterligare nå-
got. Men, och det bör understrykas,
hade vårt försvar utformats i enlighet
med alternativ Bertil, skulle slagkraften
ha varit avsevärt svagare än vad som
nu blivit fallet. Flottans förband hade
reducerats med efter hand 60 % (Adam
50 %), antalet flygplan hade skurits
ned 50 % (Adam 40 %), 5 000 värnplik-
tiga hade icke kunnat beredas utbild-
ning (Adam 2 000) osv. Beträffande de
operativa konsekvenserna i stort kunde
resultatet ha blivit: »De för invasions-
försvar avsedda stridskrafterna har bli-
vit så reducerade, att det kan övervä-
gas att redan i utgångsläget begränsa
målsättningen till ett försvar med rent
fördröjande syfte inom landet i dess
helhet. — Betydande delar av landet
kan behöva uppges efter kort tid.»

Det sagda borde tillräckligt kunna
belysa vådan av att tubba på försvaret.
Dunkelt och obelagt tal om möjlighet
att kunna spara på försvarets organisa-
tion ger intet gott betyg åt vare sig
våra parlamentariker eller den mili-
tära expertisen. Det kan endast gynna
de försvarsnihilistiska krafter, vilka
med sådan frenesi arbetar på att
åstadkomma en isolerad svensk avrust-
ning, en kategori, som Skånska Dagbla-
det hittills helt tagit avstånd från. Och

så mycket mindre anledning borde det finnas att inleda till frestelse på försvarets bekostnad, som vår nya försvarsorganisation ännu icke erhållit det medel, som av ÖB ansetts oundgängligt för erhållande av full effekt — atomvapen.

Måhända förtjänar det att bringas i erinran vad hr Svensson i Stenkyrka (cp) yttrade i den riksdagsdebatt som föregick försvarsbeslutet förra året (AK 29/7): »Mot bakgrunden av detta farofyllda världspolitiska läge ter sig enigheten om vårt försvars framtida utformning mer nödvändig än någonsin. — Såväl inom försvarsberedningen som vid partiledarkonferenserna och i statsutskottets föreliggande betänkande understrykes ytterligare denna enighet om en så stark försvarsmakt som möjligt. Partipolitiska säraktioner har lyst med sin frånvaro, vilket måste betecknas som en betydande tillgång i det skärpta internationella läge som inträtt.»

Situationen har knappast förändrats sedan dess. Ej heller principen pacts sunt servanda.

Stabilisering i Finland

Den segslitna finländska regeringskrisens lösning försvårades av att presidenten aldrig gav uppdraget att försöka bilda regering åt någon politiker utanför agrarförbundet. Över en månad var det blott agrargruppens ordförande som framlade förslag efter förslag, åtskilliga av rent taktisk art, eftersom man på förhand visste att de var dömda. Upprepade förslag om en allpartiregering fälldes både av kommunisternas vägran att samarbeta med »högern» och av de flesta övrigas vägran att ens diskutera ett kommunistiskt regeringsengagemang.

På en annan front beskars möjligheterna genom agrarernas beslut att

utesluta socialdemokraterna och låta den lilla simonitiska oppositionsgruppen, vars talesmän hade drabbats av partiledningens uteslutningsbeslut, ensamma representera den socialistiska vänstern i regeringen. Denna avsikt motiverade den kraftiga överrepresentationen i olika agrarförslag om en centerregering, 5 ministrar för simoniternas 13-mannagrupp mot 1 eller 2 för den svenska gruppen om 14 man. Dessutom befarade man att regeringen blev utsatt för en oförsonlig kamp från socialdemokraternas sida, om en agrar regeringsbildare ännu en gång fick dra fram den lilla oppositionsgruppen såsom talesman för socialdemokratin. Den svenska gruppen, hos vilken avgörandet närmast låg, ville inte medverka i en sådan partitaktisk aktion. I stället föreslog den upprepade gånger ett minoritetskabinett bestående endast av de tre borgerliga centerpartierna, men detta förslag avvisades av agrarerna.

Slutresultatet blev en annan version av den beskurna minoritetslinjen: en ren agrarregering. I den inträdde utom 14 agrarer — mest medlemmar av riksdagsgruppen — blott svensken Ralf Törngren som utrikesminister. Han hade dessförinnan av sin grupp fått medgivande att inträda i regeringen utan att detta skapade något parlamentariskt engagemang för partiet. Däremot var det en överraskning för alla utomstående att han även fick uppdraget att vid förfall för statsministern fungera som dennes ställföreträdare.

Den nya regeringens personsammansättning är inte stark. Särskilt fäster man sig vid att finansministeriet trots de överhängande ekonomiska och finansiella svårigheterna har bemannats med rätt oprövade krafter. Samtidigt bör dess svaghet utgöra dess styrka och skänka den vissa utsikter att kunna hålla sig flytande

rätt länge, om den förmår följa den från partitaktik fria och samlande linje, som statsministern har proklamerat. Den smala basen gör att intet utanför stående parti kan känna sig diskriminerat och därav förledas till från opposition. De hopade svårigheterna gör att knappast något annat parti vill komma den till livs för att få träda i dess ställe. Kommunisterna och simoniter har markerat en skarp opposition. Inom de övriga partierna mottogs tydligen regeringen med hopp om ett sakligt samarbete.

Den långt utdragna krisen var alltså inte så mycket ett utslag av oeffertlighet hos partierna utan snarare en konsekvens av de många gånger upprepade försöken att genom utmattningstaktik pressa en del partier till delaktighet i en viss koalition, som dessa dock in i det sista avvisade.

Regeringen har som sin huvuduppgift angett att återställa ett gott och förtroendefullt grannelagsförhållande till Sovjetunionen. Tecknen antyde genast efter dess tillkomst att de tidigare starkt nedfrusna förbindelserna började tina upp. Detta omslag fick demonstrativa former av närmast sensationell art genom president Kekkonens resa till Leningrad. Från regeringshåll har man både före och efter resan understrukit att det rörde sig om ett rent privatbesök, såsom även den yttre inramningen angav. Vårdarna utnyttjade dock tillfället för att med en närmast kuppaktad iscensättning förvandla den till ett slags improviserad statsmannakonferens med offentliga politiska deklamationer.

Resans resultat var så tillvida positivt, att de besked som gavs klart underströk, att den tidigare nedfrysningen övergavs och att normala kontakter på alla områden i snabb ordning skulle återupprättas. Härvid har man anledning att fästa särskild uppmärksamhet vid det offentligt un-

derstrukna beskedet, att från Sovjetunionens sida inga nya krav har framförts. Perioden av störda förbindelser skall alltså inte leda till någon förändring av Finlands politiska ställning.

Däremot har en del uttalanden i statsminister Chrusjtjevs och president Kekkonens tal i anslutning till resan framkallat en tillspetsad konflikt inom finländsk inrikespolitik. Chrusjtjev utpekade i sitt tal direkt socialdemokraternas partiordförande Tanner och deras f. partisekreterare Leskinen såsom personer, vilkas medverkan hade gjort regeringen Fagerholm inacceptabel för Sovjetunionen. Också generaldirektör Fagerholm fick därvid ett något lindrigare formulerat misstroendevotum, som får sin särskilda färg av att direktör Tanner inte ens var medlem av regeringen. Den ryska deklamationen fick därför en anstrykning av diskriminering av hela det socialdemokratiska partiet såsom regeringsparti. Vidare anklagade han det offentliga ordet i Finland för fientlighet mot Sovjetunionen och påstod att en del av dess press i sådant syfte var besoldat av utländska krafter.

Det har i Finland väckt rätt mycket kritik att president Kekkonen inte med sakskaäl påvisade det missvisande i dessa anklagelser utan tvärtom genom den anslutning han gav Chrusjtjevs uttalanden till synes stillatigande accepterade dennes anklagelser. Den socialdemokratiska partistyrelsen har i ett tillspetsat polemiskt uttalande ifrågasatt det konstitutionella i att presidenten utan medverkan av utrikesministern har fört politiska diskussioner med företrädare för en främmande makt. Detta uttalande har i sin tur inte blott kommunisterna utan också den agrara och simonitiska pressen i direkt strid mot dess klara formulering försökt utlägga såsom opposition

mot att störningarna i den diplomatiska kontakten med Sovjetunionen har övervunnits. Samtidigt har man inom pressen tillbakavisat anklagelserna mot det fria ordet och beklagat, att inte presidenten i sitt svarstal underströk, att något ekonomiskt beroende av utländska krafter inte framträder inom Finlands press — om inte möjligen beträffande en del radikala vänsterorgan.

Utan tvivel representerar Chrusjtjeps uttalande om namngivna finländska politiker och deras parti ett mycket anmärkningsvärt bakslag i förbindelserna mellan Finland och Sovjetunionen. Något liknande har inte inträffat sedan Sovjetunionens ingripande inför presidentvalet 1940. Framtiden får utvisa, om härmed en ny interventionspolitik har inaugurerats eller om det endast rörde sig om en engångsföreteelse. För den senare tolkningen talar i viss mån den betydelsefulla omständigheten, att ett gott och från rysk sida i en del avseenden ostentativt hjärtligt förhållande kunde återställas utan att vare sig kommunister eller simoniter bereddades plats i regeringen. De sistnämndas outhärlighet hade ju under den utdragna krisen varit en tes som framfördes med bestämdhet och med anspråk på hög auktoritet.

Västberlins näringsliv

För de styrande i både Bonn och Västberlin står det klart att ett tryggt näringsliv med bröd och arbete säkrade för tvåmiljonersbefolkningen är av väsentlig vikt inte minst under den närmaste, säkerligen nervösa framtiden i Västberlin. Stadens näringsliv och ekonomiska hälsa är sårbara. De förhandlingar som vid senaste årsskiftet har förts mellan representanter för den västtyska regeringen och le-

dande kretsar för Västtysklands handel och industri å den ena sidan och Västberlins överborgmästare och finanssenator å den andra har inte varit blott rutinsamtal. De hade som en dysker bakgrund det sovjethot som dels inger kända bekymmer och dels nödvändiggör beredskapsåtgärder och en ytterligare upprustning av Västberlins näringsliv för att staden skall kunna rida ut stormen med garantier för fortsatt ökad produktion och lugn på arbetsmarknaden. Man har på det hållet nog uppmärksamt studerat vad en så initierad tidning som den amerikanska Wall Street Journal nyligen skrivit i en kommentar till Västberlins ekonomiska hälsa: Skribenten kommer där fram till resultatet att den fara som faktiskt hotar Västberlin inte så mycket är en blockad eller ett våldsamt kraftprov mellan öst och väst, men en närmare liggande fara är minskad tilltro hos både västmakterna och Västtyskland till västberlinindustriernas prestationsförmåga. Om företagen i Västtyskland skulle upphöra med att lämna uppdrag till staden, skulle Chrusjtjev kunna nå sitt mål utan att röra ett finger. Så långt denna amerikanska röst. Numera ser det ut, som om man i Bonn hade förstått vad klockan är slagen.

Västberlins industri- och handelskammare har just publicerat sin årsrapport för 1958. Den förefaller på det hela taget gynnsam. Uppskattningsvis torde den västberlinska industrins omsättningar 1958 ha ökat med 6 procent jämfört med 1957. Produktionsindexen (1936=100) har, byggnadsföretagen dock icke medräknade, nått siffran 119, vilket är 4 procent högre än året förut. Näringslivet och förvaltningen sysselsätter 882 000 personer, 5 000 fler än fjolåret. Anmärkningsvärt är att det under åren 1950-58 skapades inte mindre än 340 000 nya arbetsplatser i Västberlin. Arbetslöshets-

siffran låg vid jultiden något över 72 000 och var då delvis säsongbe- tingad, främst inom beklädnadsindu- strin. En viss permanent strukturell arbetslöshet huvudsakligen för äldre handels- och kontorsanställda och »manschetttyrken» sammanhänger med att Berlins rikshuvudstadsfunktion har upphört. Inom Västberlins indu- strier råder praktiskt taget full syssel- sättning. En glädjande händelse var att så sent som i november månad va- rutrafiken mellan förbundsrepubliken och Västberlin — i trots av Chrustjev- deklarationen — blivit nästan oför- ändrad. Västberlin levererade denna månad till Västtyskland 19 procent mer varor och importerade därifrån 12 procent mer varor än i november 1957.

Talar man om dessa problem med överborgmästare Willy Brandt, så pe- kar han på både negativa och positiva faktorer. Västberlin är stolt över att staden numera till allra största delen lever på egen kraftutveckling, endast 15 procent av medlen härstammar från västtyska och utländska, främst ame- rikanska, hjälpkällor (1950 var det 50 procent!). Västberlin är nu åter Tysk- lands största industristad. Å andra sidan får man heller inte glömma att åldersfördelningen i denna stad är mycket ogynnsam: 17 procent av be- folkningen är över 65 år gamla — mot blott 11 procent i övriga Västtyskland. Staden har med andra ord ett onor- malt högt antal pensionärer att för- sörja — helt bortsett från att den na- turligtvis alltjämt känner en betydlig efterverk efter bombkriget, som ju gjorde Berlin till en av världens mest sönderslagna storstäder. Byggnads- fakten med ca 20 000 nya bostäder bi- behålls med all den energi man mäkt- ar. (Östberlin har, inom parentes nämnt, just anmält att det i sin sektor — 1,2 milj. invånare — ämnar bygga 33 000 nya bostäder till år 1961.) Tän-

ker man i största allmänhet på Väst- berlins fattiga befolkning, alltså den som alltjämt saknar del i »det ekono- miska undret», så har man kanske fått situationen i ett nötskal med föl- jande upplysning: »Det är de nödlid- dande pensionärerna och de arbets- lösa som helt enkelt inte kan försörja sig, varken leva eller dö på 65 D-mark i månaden (ca 80 kronor), som i valet mellan socialdemokraterna och kom- munisterna sätter kryss för de se- nare.» Det var en kvinna som lämnade denna replik under Västberlins val- kampanj senast i december på ett so- cialdemokratiskt möte i ett typiskt ar- betar- och fattigmanskvarter. Men pensionslagstiftningen gör Bonn och inte Berlin, understryker överborg- mästaren som svar härpå. Industrier- betaren förtjänar nu mellan 500 och 700 kronor i månaden.

Västtysklands regering, handel och näringsliv kommer också i fortsätt- ningen inte bara att göra allt för att trygga Västberlins ekonomiska situa- tion utan man kommer också att ta krafttag för att det ekonomiska klima- tet, arbetsmarknadsläget och försörj- ningen inte skall bli sämre i sovjet- hotets skugga. Att även amerikanskt kapital alltjämt med tillit investeras i Västberlin, anser man här som ett tec- ken som bådär gott. Att Sverige är Västberlins största kund, är en detalj av intresse i sammanhanget.

I stället för frihandelsområde

Avbrottet i förhandlingarna om ett västeuropeiskt frihandelsområde i slu- tet av år 1958 fick en påfallande dra- matisk tillspetsning. Vid flera tillfäl- len under de långa och segslitna för- handlingarna hade det visserligen sett dystert och besvärligt ut men efter varje misslyckande hade mera opti- mistiska tongångar snart börjat höras och ett betydande antal framskjutna

politiker förklarar att frihandelsområdet »skulle komma därför att det måste komma». Den 1 januari 1959 framstod som den yttersta tidpunkten, före vilken en lösning måste nås. Denna koncentration av uppmärksamheten på just detta speciella datum hade till slut blivit så allmän att avbrottet, när det väl kom, fick betydande psykologiska återverkningar. Kring årsskiftet togs sedan uppmärksamheten i anspråk av konvertibilitetsbesluten, och nya försök att komma fram till en lösning av frihandelsområdesproblematiken började kunna komma till stånd först en bit in på detta år.

Det är nödvändigt att ha i minnet, att de fortsatta förhandlingar och trevare som nu äger rum sker under helt andra förutsättningar än vad fallet var ännu så sent som i november förra året. Sexstatsmarknadens interna tullsänkingsprogram har nu börjat verka, likaså de inbördes lättnaderna beträffande importrestriktionerna. En mindre del av dessa favörer har utsträckt till antingen alla GATT-länder — såsom vissa av tullsänkningarna — eller till alla OEEC-länder — såsom vissa av lättnaderna i importrestriktionerna. Kvar står emellertid betydande delar av handelsutbytet, där det ur vissa synpunkter kan vara korrekt att använda ordet »diskriminering» för att beteckna de olikheter i konkurrenshänseende till de utanför de Sex stående ländernas nackdel som nu är ett faktum. Det säger sig självt att en förhandling som tar sikte på att eliminera eller ytterligare mildra diskriminatoriska verkningar i fråga om restriktioner och tullar är betydligt mycket svårare att föra sedan nu olikheterna blivit en realitet på ett annat sätt än tidigare.

En omständighet som ytterligare försvagat förhandlingspositionen för »de övriga Elva», dvs. de i Sexstats-

marknaden icke ingående OEEC-staterna med Storbritannien, Skandinavien, Schweiz och Österrike i spetsen, gentemot »de Sex» är uppenbarligen det franska beslutet att i enlighet med överenskommelsen inom OEEC frilista omkring 90% av sin import från de övriga OEEC-länderna. Därmed hade visserligen inte en reell liberalisering uppgående till 90% nåtts, eftersom liberaliseringsandelen räknas på grundval av 1948 års import och givetvis betydande förskjutningar skett i importens sammansättning under den senaste 10-årsperioden. Den faktiska liberaliseringsandelen torde för Frankrikes del ligga någonstans omkring 60%. Det franska beslutet innebär emellertid, att grundvalen för förebräelserna mot Frankrike att icke uppfylla sina åtaganden inom OEEC undanryckts och åtgärden bidrog utan tvivel till att stärka sammanhållningen mellan Sexstatsmarknadens medlemmar. Dessa hade nämligen haft betydande svårigheter att tillbakavisa beskyllningarna mot Frankrike, något som försvagat deras förhandlingsläge gentemot Storbritannien och de övriga OEEC-staterna.

För närvarande pågår inom Sexmakternas kommission ett utredningsarbete i syfte att presentera ett förslag till en mera långsiktig lösning av frågan hur den framtida handeln mellan de Sex och de övriga OEEC-länderna skall utformas. Avsikten är att kommissionens förslag skall presenteras omkring den 1 mars, men all erfarenhet tyder på att det kommer att draga ut på tiden innan de Sex sinsemellan enat sig om hur deras förhandlingsbud skall se ut. Med den försvagning av de utanförstående ländernas förhandlingsposition som nu synes ha inträtt kan man kanske förmoda, att Sexstatsmarknadens kommande förslag inte blir särskilt tillmötesgående utan snarast får formen

av ett erbjudande enligt modellen »take it or leave it».

Parallellt med att Sexstatsmarknadens utredningsarbete pågår sker mellan de utanförstående länderna vissa kontakter, såväl på det officiella planet som än mer på det inofficiella, främst via näringsorganisationerna i de olika länderna. Vad som kan komma ut av dessa kontakter är ännu för tidigt att sia om. Det sker emellertid mot bakgrunden av att samtidigt livliga försök görs från Frankrikes sida att med fullföljandet av sin gamla målsättning — bilaterala överenskommelser med de utanför de Sex stående länderna — nå fram till en uppgörelse med Storbritannien. Det är alldeles klart, att fransmännen här syftar till att spräcka den motståndsfrent mot Sexstatsmarknaden som möjligen skulle kunna etableras mellan de utanför Sexstatsområdet stående länderna, främst Storbritannien, Schweiz, Sverige, Norge och Danmark. För detta sistnämnda land är emellertid jordbruksexporten till Sexstatsmarknaden en livsfråga, som gör danskarna benägna att i det längsta söka hålla alla vägar öppna.

Om de förhandlingar som äger rum

mellan Frankrike och Storbritannien, skulle lyckas — och där ju Storbritannien på grund av sin egen jämförelsevis höga tullnivå och sin relativt stora betydelse som handelspartner till Frankrike synes kunna erbjuda Frankrike en hel del av intresse — blir situationen för det svenska näringslivet omedelbart försämrad. Då torde nämligen inte mycket annat återstå än att söka komma till bilaterala uppgörelser med Sexstatsmarknadens länder, vilka måste ske i en atmosfär och under ett förhandlingstryck som ur svensk synpunkt måste betecknas som högst ogynnsamma.

Eventualiteten av en separat fransk-brittisk uppgörelse ger emellertid för tillfället inte anledning till den största oron. I den nyutkomna svenska vitboken sägs beträffande framtidsutsikterna, att den frågan redan anmäler sig, »huruvida diskriminationen är icke blott en biprodukt av Romfördraget, utan ett väsentligt element i den gemensamma marknaden. Tillsvidare står här farhågor och förhoppningar emot varandra. Om det blir farhågorna som besannas av den vidare utvecklingen, hotar en varaktig ekonomisk splittring i Europa.»